

Teória zmien Európskej siete proti chudobe (EAPN)

NOVEMBER 2018

I. Kontext

EAPN sa opiera o svoje vyše 30 – ročné skúsenosti a prístupy boja proti chudobe, ponúca Európskym programom boja proti chudobe (1975- 1993). Cieľom je posilniť dôstojný život a mierové súžitie v Európskej únii. Preto vznikla dynamická sieť, ktorej súčasťou sú národné siete, Európske organizácie a ľudia, ktorí zažili, zažívajú chudobu, a ktorá uspela v tom, aby sa na európskej i národnej úrovni stala chudoba jednou z priorit EU Stratégie 2020. Súčasťou boja proti chudobe je vyčlenenie 20% ESF (Eur. sociálneho fondu) na zníženie chudoby, energetickej chudoby. Avšak, v skutočnosti sa urobil malý pokrok pri odstraňovaní chudoby. Od hospodárskej a finančnej krízy (2008) narástla chudoba o 4,8 miliónov ľudí. Dnes je každý štvrtý Európan v riziku chudoby. Úsporné opatrenia rozšírili chudobu. Dá sa konštatovať, že krízu si na svojich bedrách odniesla dolná časť populácie, chudobní. A bohatí aj v časoch krízy ešte väčšmi zbohatli. V tomto období narástla nezamestnanosť, nerovnosť a sociálne vylúčenie. Zistili sme, že odstránenie chudoby je politickou voľbou, a je spojené aj so znížením nerovnosti v spoločnosti. Je potrebné koncentrovať sa na loveka v našom ekonomickom modeli, než na zisky. Potrebne sú nové politiky. O tom sú európske hodnoty. Aj preto hlavy štátov podpísali Európsky pilier ľudských práv v novembri 2017 v Gotheborgu vo Švédsku a zaviazali sa povinne ho implementovať. Za Slovensko to podpísal vtedajší premiér R. Fico. O tom je obdobie 2020 – 2050. Zamerá sa na zníženie nezamestnanosti, nerovnosti, chudoby. A stále viac Európanov to chápe a berie za svoje, a sústreďuje svoje úsilie na sociálny štandard s lovekom v centre diania, s planétou, ktorú treba udržiavať a chrániť životné prostredie. Preto EAPN pripravila stratégiu na báze Teórie zmien v rokoch 2018 – 19. Prebehol celý rad diskusií, prieskum, s výborom EAPN, národnými koordinátormi, členmi počas Valného zhromaždenia, s účastníkmi workshopov zameraných na budovanie kapacít, s členmi sociálneho výboru EUISG. Tento materiál obsahuje výsledky týchto diskusií a prieskumu.

Zároveň nastolil kľúčové otázky a výzvy:

- Je EAPN „hnutie proti chudobe“ alebo je sieť umožňujúca toto hnutie?
- Sme v súlade so stavom zrealizovaných zmien, o ktorých hovoríme, píšeme?
- Ako vytvoríme verejný tlak a verejnú podporu?
- Ako zavedieme tieto Strategické zmeny na národnej úrovni?
- Venujú ľudia zažívajúci chudobu dostatočnú pozornosť Teórie zmien?

Táto správa sa snaží dať odpoveď na tieto otázky a výzvy a reprezentuje silnú základňu pre Fázu 3 našej Stratégie: prijatie a udobrenie tohto strategického smerovania.

Na základe tejto Teórie zmien, zamestnanci EAPN pripravili sériu priorit v časovom horizonte na rok 2019, čo vytvára základňu pre EAPN pracovné úlohy.

II. Čo znamená Teória zmien?

Jedná sa o metodológiu pre plánovanie, bežnú pre mimovládne organizácie. Stručne povedané: Teória zmien definuje zmeny, ktoré chceme urobiť vo všeobecnosti a potom identifikuje hlavné zmeny, ktoré sú potrebné realizovať, aby sa dosiahli celkové zmeny. Keď sa podarí určiť tieto hlavné zmeny, môžu sa odsúhlasiť organizačné stratégie a vyhodnotiť.

Teória zmien nám umožňuje mať jasno o zmenách, o ktorých predpokladáme a veríme, že sú potrebné na zníženie chudoby a sociálneho vylúčenia.

Naša Teória zmien nestojí na tom, kto sme práve teraz, ale akí musíme byť, aby sme dosiahli našu víziu.

Usilujeme sa urobiť pragmatické kroky, aby sme posilnili a rozšírili oboje – aj našu sieť, aj jej dopad. Navrhnuté aktivity, ktoré vystanú z Teórie zmien, mapujú najdôležitejšie zmeny, ktoré musíme urobiť v tom, ako treba ďalej v budúcnosti pracovať, aby sme dosiahli našu víziu.

III. Umožnenie hnutia proti chudobe

Z našich analýz a diskusií je jasné, že aby sme dosiahli našu víziu, je potrebné silné verejné hnutie zamerané na odstránenie chudoby. EAPN musí umožniť, živiť a rozvíjať také hnutie. Aby sme to dokázali, netreba meniť „kto sme“, ale musíme vyvážiť zameranie našich aktivít.

Čo pod tým myslíme „silné verejné hnutie proti chudobe“?

Pre EAPN je hnutie široké, silné zoskupovanie jednotlivcov a organizácií so zameraním na špecifické politické a sociálne témy – v našom prípade ide o odstránenie chudoby a sociálneho vylúčenia. Hnutie vykonáva, bráni, alebo napráva sociálne zmeny. Hnutia poskytujú spôsob sociálnej zmeny „zdola“ na národnej, či regionálnej úrovni ako EU. Hnutia posilňujú utláčaných ľudí, aby sa pohli vpred a odolali najvplyvnejším a zvýhodneným elitám. EAPN nie je takýmto hnutím samo o sebe, alebo snaží sa podporovať, živiť a rozvíjať takéto hnutie naprieč celej Sieti.

Aký je rozdiel medzi našou Sieťou a silným verejným hnutím proti chudobe?

Otázka znie pre EAPN, či sme takýmto hnutím alebo umožňujeme, aby vzniklo také hnutie? Našou štruktúrou je Sieť – a zhodli sme sa na tom, aby naša štruktúra bola efektívnejšia ako doteraz.

Avšak, sme predstavovaní ako:

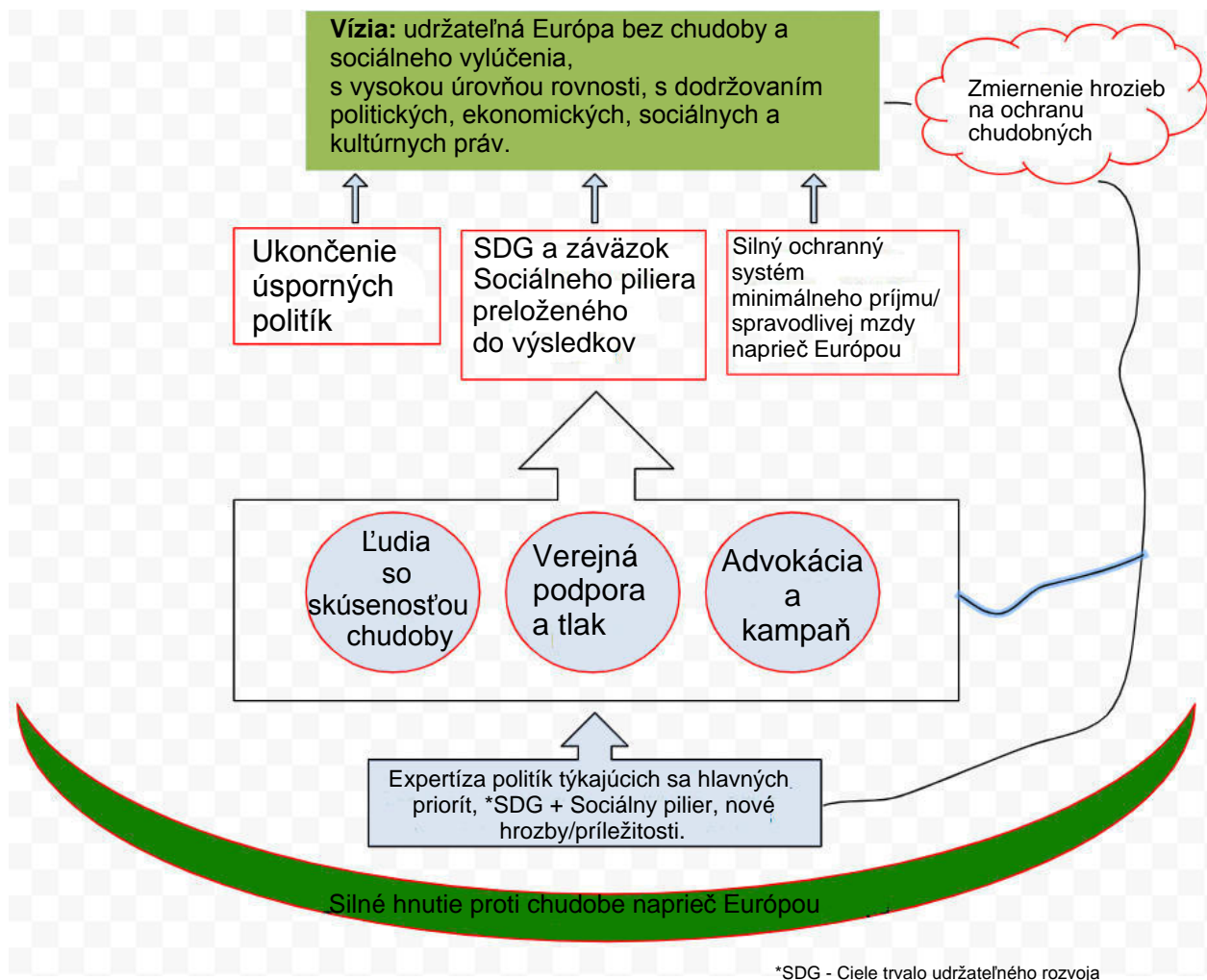
- Vibrujúca verejná kampaň
- Zapojenie sa väčšieho množstva ľudí
- Priame skúsenosti tých, ktorí zažívajú chudobu
- Rázne politiky týkajúce sa kampane, advokácie a komunikácie

EAPN môže, mala by a zostane vlastným hlasom, s vlastnými expertízami, ale je potrebné to tak robiť, aby sme umožnili iným nás podporiť, aby odrážali naše volanie vo vlastnom aktivizme a lobingu. Zmenami, ktoré zrealizujeme našou stratégiou myslenia a procesu zmien, budeme mať príležitosť vyrásť ako Sieť, osviežiť nové efektívnejšie spôsoby práce na národnej úrovni a inšpirovať ostatných k činu, aby sa stali súčasťou hnutia proti chudobe. Máme príležitosť byť dôležitejší, silnejší, s lepšou stratégiou k témam ako rešpektovanie ľudských práv a tvorivejšie pracovať s mladými ľuďmi – budúcou generáciou aktivistov proti chudobe. Máme energiu, nádej a víziu – a pracovali sme tvrdo, kým sme sa sem dostali.

Táto stratégia si bude vyžadovať každého z nás, individuálne aj kolektívne postupne mení spôsob práce. Táto zmena bude náročná, ale naša budúcnosť je jasná.

IV. Naša Teória zmien

EAPN chce vidieť túto celkovú zmenu: „udržateľnú Európu bez chudoby a sociálneho vylúčenia, s vysokou úrovňou rovnosti, kde sa dodržia politické, ekonomické, sociálne a kultúrne práva“. Kolektívne sme zmapovali zmeny, ktoré je potrebné urobiť, aby sme dosiahli túto víziu, v počte 7. Sú označené graficky podľa položiek s červenou farbou. 3 z týchto zmien – zmeny politik, práva, politiky, sa môžu dosiahnuť len vtedy, ak sa zrealizujú ostatné 4 zmeny. Kolektívne sme mapovali, kde môže mať EAPN najväčší dopad a zhodli sme sa na 4 prioritách (sú nižšie), potvrdené aj expertízou v špecifických kľúčových oblastiach, označených modrou farbou. Celý tento proces podopiera silné hnutie proti chudobe.

5. Hlavné zmeny, ktoré sú potrebné, aby sme dosiahli našu víziu

A. Silné hnutie proti chudobe naprieč Európou a ďalej

To znamená silných členov, zjednodušené riadenie Sieť, viac zapájať sa a participovať na aktivitách, kampane a advokačná činnosť naprieč Sieťou a ďalej. Ide o také hnutie proti chudobe, ktoré osloví a zapojí ľudí so skúsenosťou chudoby. To znamená hnutie finančne dobre zabezpečené, s organizáciami schopnými uchádzať sa o Eurofondy, národné granty, filantropické projekty, *CSR fondy, verejné dotácie. Takéto hnutie proti chudobe musí priniesť dostatočný tlak na vlády a korporácie v potrebnom čase. Väzby na celosvetové hnutia proti chudobe pomôžu posilniť európske hnutie.

B. Ľudia so skúsenosťou chudoby s priestorom na participáciu v spoločnosti na procese rozhodnutí, s dopadom na ich životy

Participatívna demokracia je kľúčom k pokroku v chudobe, keďže tí, ktorých sa to týka, majú silný zmysel pre možné riešenia. Ľudia so skúsenosťou chudoby potrebujú mať zmysluplný priestor v existujúcich organizáciách ako aj pri otvorení nových priestorov.

*CSR - Špecifické odporúčania pre jednotlivé krajiny

C. Silná veřejná podpora voči odstráneniu chudoby a sociálnemu vylúčeniu
Zatiaľ čo máme nejaké politické záväzky odstraňovať chudobu, sú verejné postoje k tomu (aj voči sociálnemu vylúčeniu) stále problematické. Až keď Európania pochopia, že ide o spoločné dobro, o sociálnu spravodlivosť a ľudské práva každého na dôstojný život, potom sa uskutočnia lepšie efektívnejšie zmeny.

D. Premena politických záväzkov do výsledkov

Členské štáty sa povinne zaviazali odstraňovať chudobu a sociálne vylúčenie na vysokej úrovni, cez SDG a Sociálny pilier. Musíme zabezpečiť, aby sa tieto záväzky pretavili do akcie a výsledkov, so zmysluplnými stratégiami, financovanými tak, aby sa zaviedli na národnej a miestnej úrovni a so zameraním na nerovnosti v príjmoch (ako aj na sociálne nerovnosti) a progresívny daňový systém.

E. Ukončenie úsporných politík

Zatiaľ čo sa realizujú záväzky na vysokej politickej úrovni, dostávame sa von z finančnej krízy (2008) a na ňu viazané desaťročie úsporných opatrení. Aby sme odstraňovali chudobu zmysluplne a dlhodobo, musia sa ukončiť úsporné politiky a musia byť uprednostnené sociálne výdavky a zdroje musia byť spravodlivo rozdelené v celej spoločnosti - to znamená, že najbohatší občania i na nadnárodnej úrovni, musia platiť väčšie dane, aby boli verejné financie zdravšie, a vlády boli schopné financovať sociálne politiky

F. Silný sociálny systém ochrany (obzvlášť schémy minimálneho príjmu) a patričné spravodlivé mzdy naprieč Európou.

Ide o ochranu najchudobnejších členov našej spoločnosti. EMIN 2 (European Minimum Income Network) ukázal, že schémy minimálneho príjmu (podpory v núdzi) sa značne líšia v celej Európe, v jednotlivých členských štátoch, dokonca aj v rámci toho istého štátu, a mnohé sú príliš byrokratické, aby si mohli občania uplatniť nárok. Stúpajúca tendencia hospodárskeho rastu je výzvou schváliť spravodlivú mzdu, rast minimálnej mzdy.

G. Zmiernenie technologických, environmentálnych a demografických zmien, aby sme ochránili ľudí so skúsenosťou chudoby voči budúcim šokom.

Budú potrebné politiky na ochranu chudobných voči extrémom v počasí (vlnám horúčav v celej Európe) a pokrokom v technológiách (preškoľovanie pracovníkov v tých sektoroch, ktoré zaniknú počas presunu do nízkouhlíkového hospodárstva, aj čo sa týka zmien v demografickej krivke stárnutia a objavením sa nových skupín ľudí v riziku chudoby.

6. Kde by mohla mať EAPN najväčší dopad?

EAPN sa nemusí koncentrovať na všetko – to by nebolo ani strategické, ani uskutočniteľné z hľadiska zdrojov. Urobili sme analýzu, kde je naše najlepšie miesto, aby sme prispeli k zmene, ktorú chceme dosiahnuť, so znalosťou našej histórie, sily a úspechov, našich slabostí a zlyhaní – a zistili sme, akú kľúčovú rolu zohrávajú obe vlády aj EU pri tvorbe týchto zmien. Existujú 4 priority, všetky podporované väčšou efektívnosťou našej Sieťe pri podpore silného verejného hnutia proti chudobe.

Podporné aktivity:

Zvýšenie schopnosti a účinnosti EAPN ako Siete, umožňujúcej podporovať silné hnutie proti chudobe vo všetkých krajinách v Európe a spájaním sa s hnutím proti chudobe vo svete. Bude to potrebovať internú prácu na získaní financií, budovaní hnutia, vodcovstve, komunikácii medzi národnými sieťami a participácii pri tvorbe silnejších partnerstiev s ostatnými podobne zmyšľajúcimi zoskupeniami, organizáciami, vznikajúcimi hnutiami.

4 priority:

1. Posilnenie väzieb s ľuďmi so skúsenosťou chudoby a zabezpečiť, aby sa včlenili zmysluplne, a viedli sa hnutia a kampane proti chudobe, nerovnosti, nejakej práci, digitalizácii, sociálnej ochrane (s dôrazom na minimálny príjem a jeho rast), spravodlivú mzdu, na národnej i európskej úrovni. Chce to zosilňovať hlas dolnej populácie, kedykoľvek je to možné.
2. Budovanie verejnej podpory a tlaku na odstránenie chudoby a ukončenie úsporných politík zviditeľnením presvedčivých príbehov ľudí, alternatívnych sociálnych a ekonomických, politických možností. Cez príbehy chudobných ľudí v Európe, porastie naša kapacita premieňať sľuby, záväzky v činy, čísla, fakty, politiky, porozumieť chudobným. Takto zosilnie hlas chudobných jedincov, komunit, že budú vypočutí, čo využijú médiá, tvorcovia politík a verejnosť.
3. Advokácia a kampaň na posilnenie ochranného systému (s dôrazom na minimálny príjem) a spravodlivú mzdu v celej Európe, smerujúca voči vládam, ale aj pre posilnenie povedomia verejnosti. Súčasťou obhajoby bude aj pokračovanie tlaku na väčší priestor pre zmysluplné občianske spoločnosti pôsobiace na národnej i európskej úrovni s dopadom na odstránenie chudoby a sociálneho vylúčenia.

Obsah týchto 3 aktivít vychádza z našej ďalšej priority:

4. **Expertízy**, ktoré obsahujú trojo prameňov:
 - Tlak na implementáciu politických záväzkov ako Sociálny pilier a SDG, cez politiky na národnej a európskej úrovni.
 - Realizácia expertíz na dohodnutých témach vrátane: sociálne a ekonomické práva, spravodlivá mzda, dôraz na neistú prácu a digitalizáciu, robotizáciu, rovnaký prístup k sociálnym službám, dopad opatrení v oblasti technológií a environmentálnych zmien na chudobu.
 - Práca s ostatnými zoskupeniami na spravodlivom prerozdelení a daňovom systéme, čo nie je primárna oblasť našej expertízy